

k osobě nabyvatelově, jednak ku věci, které se má nabýti. Od práv nabytelných lišiti však sluší práva nabytá (*iura quaesita*), která mají toliko význam soukromoprávní pro interesse osobní a proto vystupují buďto v právu soukromém nebo veřejném a v tomto jen potud, spojen-li s nimi soukromoprávní zájem (ku př. služné veřejných úředníků).

c) Poměr mezi právy základními a nabytelnými charakterisuje se tím, že nabytelná práva možno vždy zpět uvést v jich různých způsobách na nějaké právo základní, tak ku př. právo vlastnické na právo osobnosti k tomu, aby mohla nabývatí věcných statků jakožto podmínky pro svůj fysický život. Základní práva, kteráž trvají neodvisle od činnosti lidské vůle, jsou nezczitelná a nezadatelná. Tato práva nesmí být ani s přivolením oprávněného porušena (snad podle zásady: »*volenti non fit iniuria*«); jinak tomu jest při právech nabytelných. K nim přísluší oprávněnému plná způsobilost disposiční v mezích zákona. Vrozená a nabytelná práva shodují se v tom, že každému na vůli se ponechává, aby při porušení těchto práv dožádati se mohl pomoci úřadů (§ 19 o. o. z.). Úplné vyloučení právní cesty úmluvami soukromými nemá platnosti, poněvadž úmluvy takové odporují podstatě a přirozenosti práva a zvláště osobního práva každému příslušejícího (rozh. ze dne 2. listopadu 1870, č. 12336, sb. č. 3933). Z téhož důvodu neměla by právních účinků úmluva, aby jeden kontrahent ustanoven byl ve své věci za soudce. Podmínka zřeknutí se pořadu práva nepřipouští se též při smlouvách erárních (dv. dek. ze dne 10. prosince 1819, č. 635 sb. z. soud. a d. dv. kanc. ze dne 29. června 1820 sv. 48 str. 140 sb. zák. pol.). Svépomoc jest zpravidla zapověděna, jakož i překročení hranic nutné obrany.

2. Osobní práva vyplývající z nedostatku věku nebo potřebného rozumu (§§ 21—23 o. o. z.). Tato práva souvisí s určitými obmezeními zákonnými na ochranu osob, kteréž své interesse samy zastávat nemohou. Sem náleží: dítky, nedospělci, nezletilci, šilenci. K dítkám počítá § 22. o. o. z. i dosud nenarozené, jichž podmíněčná práva sluší hájiti (rozh. ze dne 5. srpna 1857, č. 7345, sb. 423). Fikce § 22 platí jen ve prospěch nascitura (rozh. ze dne 10. listopadu 1886, č. 12772, sb. 11245), kdežto dítě přišedší na svět mrtvé posuzuje se tak, jako kdyby nebylo počato (§ 22 o. o. z.);

3. práva nepřítomných (viz čl. Nepřítomní);

4. práva právníků či morálních osob (§§ 26 a 27 o. o. z.) (viz čl. Osoby právníké);

5. práva plynoucí z poměru občanství státního (§§ 28—32) (viz čl. Občanství státní);

6. práva cizinců (viz čl. Cizinci).

7. Osobní práva plynoucí z poměru náboženského. Různost náboženství nemá významu pro soukromá práva; obmezení, ku kterým se odvolává § 39 o. o. z., zrušena jsou dílem speciálními zákony, dílem však st. zák. zák. ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z.

B. Osobní práva z poměru rodinného (§§ 40—43 o. o. z.).

O jednotlivých těchto osobních právech jedná 2. hlava obč. zák. a sice o právu manželském, o právech mezi rodiči a dítkami, o právech na ochranu nezletilých a oněch osob, které nejsou schopny obstarávati si samy svoje záležitosti (viz čl. Ascendenti, Kurator, Manželé, Manželství, Otcovství, Poručenství).

Práva občanů státních (viz Občanství státní).